Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Хаһыат 1931 сыл алтынньы ыйтан тахсар

№ 69 (5269)

1979 сыл. Бэс ыйын 12 күнэ ОПТУОРУННЬУК

Сыаната 2 харчы.

1978-1979 сс. сүөһү кыстыга түмүктэннэ

КУОТАЛАҺЫЫ КЫАЙЫЫЛААХТАРА

ССКП райкомун бюрота уонна народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтарын исполкома 1978—1979 сс. общественнай сүөһү кыстыгар сүөһүнү иитиигэ, кинитэн бородууксуйаны ылыыга уонна соҕотуонкалааһыҥҥа оройуон совхозтарын, совхозтар отделениелэрин, фермалар уонна звенолар коллективтарын, биирдиилээн сүөсүһүттэр социалистическай куоталаһыыларын түмүктэрин оҥордулар.

Куоталаһыы усулуобуйаларын толорбуттарынан биир да совхозка миэстэ бэриллибэтэ.

Отделениелар социалистическай куоталаһыыларын кыайыылааҕынан Субуруускай аатынан совхоз **Соловьевтааҕы отделениета** (управляющай Собакин Д. Н., партийнай тэрилтэ секретара, сельсовет исполкомун **председателэ** Кривошапкин Н. Д.) ааҕылынна. Бу отделение кыстык устата ынах сүөһү уонна сылгы элүүтүн былырыыҥҥытыттан аччатары ситистэ, үүтү государствоҕа туттарыы сезоннааҕы былаанын 106,4 бырыһыан толордо. Кыайыылаах коллективка ССКП райкомун уонна райсовет исполкомун көһөрүллэ сылдьар Кыһыл знамята туттарылынна уонна биир МТЗ маркалаах трактор фондата ананна.

Ынах фермалар икки ардыларыгар социалистическай куоталаһыыга Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардааҕы отделениетыттан **«ЫБСЛКС 60 сыла»** ферма коллектива (старшай Карпова Т. П.) хас биирдии фуражнай ынаҕыттан ортотунан 1099 кг үүтү ыан былаанын 115,9 бырыһыан толорон бастаата. Кинилэххэ дойду устун айанныыр үс туристическай путевка бэрилиннэ. Иккис уонна үһүс миэстэлэр, куоталаһыы усулуобуйатын толорбуттар суохтарынан, аныамматылар.

Ыанньыксыттар күрэхтэһиилэригэр кыайыылааҕынан хас биирдии фуражнай ынахтарыттан кыстык устата 1687 кг үүтү ыабыт **Ксенофонтова Т. Н.** (Эрилик Эристиин, Хадаар отделениета), 1280 кг ыабыт **Кривошапкина Е. Н.** уонна 1260 кг үүтү ыабыт **Сергеева А. Л.** (иккиэн Субуруускай аатынан совхоз, Соловьев отделениета) тахсыбыттар. Кинилэргэ биирдии мебель фондата ананна.

Фуражнай ынахтарын ахсыттан 1105 кг үүтү ыаан төрдүс миэстэлээммит **Софронова А. В.** (Эрилик Эристиин, Хадаар отделениета), 1097 кг үүтү ыан бэһис миэстэҕэ тиксибит **Дьячковская А. П.** (Карл Маркс аатынан совхоз, Одьулуун отделениета) ковер фондатынан бириэмийэлэннилэр.

Бороосху көрөр звенолар икки ардыларыгар куоталаһыы кыайыылааҕынан Карл Маркс аатынан совхоз **«Аргыс»** звено (Одьулуун отделениета, старшай Новгородова М. И.) таҕыста. Бу коллектив кыстык устата 164 бороосхуну 99,4 тыыннаах иитэ, хас биирдии бороосхуну 105-тии кг төлөһүттэ. Кыайыылаах звеноҕа мебель фондата ананна.

Кыстык ыйдарыгар **бороосху көрөөччүлэр** күрэхтэһииннэригэр 71 төбөнү сүтүгэ суох тыыннаах иитэн уонна хас биирдиилэрин ортотунан 135-тии кг төлөһүтэрин ситиспит **Макаров Н. С.** (Эрилик Эристиин, Чакыр отделениета) тэҥнээҕин булбата. Кини «Дружба» эрбии фондатынан бириэмийэлэннэ. Эмиэ ити отделениеттан 54 бороосхуну тыыннаах иитэн 122-лии кг төлөһүппүт **Афанасьева А. В.** иккис миэстэлэннэ уонна мебель фондатын ылла. Оттон **Петров В. Н.** (Карл Маркс аатынан совхоз, Одьулуун отделениета) 57 бороосхуну сүтүгэ суох иитэн, хас биирдиилэрин 129,5 кг төлөһүттэн үһүс миэстэҕэ таҕыста, ковер фондатыгар тигистэ.

Совхозтар территорияларын тас өттүгэр, **ыраах үрэхтэр бастарыгар көһөн кыстаабыт фермалар** коллективтарыттан Эрилик Эристиин аатынан совхоз Хадаардааҕы отделениетын **Дуранова А. К.** салайар фермата 160 субаны звичрэппэккэ иитэн, 22 ныраайы сүтүгэ суох ылан бастакы миэстэҕэ таҕыста уонна «Запорожец» автомобиль фондатын ылар чиэстэннэ.

Эмиэ ити совхоз Чакырдааҕы отделениетыттан **Сергеева А. Н.** старшайдаах 104 субан сүөһүнү барытын тыыннаах иипит ферма коллектива иккис миэстэни ылла уонна «Юпитер» мотоцикл фондатын ылар буолла.

Сүөһүгэ дуҥаттан эбии аһылыгы бэлэмниир **механизированнай звенолар** куоталаһыыларыгар 900 тонна оннугар 1650 тоннаны бэлэмнээбит **Макаров А. В.** салайар звенота «Чурапчы» совхоз, Сылан отделениета) кыайыылааҕынан ааҕылынна уонна ЛуАЗ автомобиль фондатын

(Бүтүүтүн 2-с стр. көр).

Бырааттыы литература күннэрэ

ОРОЙУОҤҤА ХАКАССИЯ ДЕЛЕГАЦИЯТА ЫАЛДЬЫТТААТА

Бэс ыйын 9 күнэ. Тымныы, хаҕыс күннэр кииниилэриттэн дьиигиэх сайыҥҥы күйаас бүтүннүү сатыылаата. Сиигинэн угуттаан сылыыт сир-дойду ньууура, ону эрэ кэтэспиттии, чээл күөҕүнэн суһумнаата.

Оройуон киинин аэропордугар сарсыардаттан ураты сэргэхсийии буолла. Кэтэһэр дьон кэпсээннэригэр «Хакассия», «хакастар» диэн тыллар ордук элбэхтик иһиллэллэр. Ити кииилэр— оройуон күүтүүлээх күндү ыалдьыттарын, ыраах Хакасскай автономнай уобаластан Хакас литературатын күннэригэр кэлэ сылдьар делегацияны кэтэһэбит.

Сотору: «Оо, ииэллэр, ииэллэр!» диэн саҥа иһилиннэ. Кырдьык, тыалаах уҕараабыт самолет, күлэн сүүрэн сундулуйаат, чугас тохтуур. Трап таһыгар мустубут дьон аан бастаан түспүт көмөҕөн дьүһүннээх дьахтары кытта илии тутуһаллар. Ити—Хакассия делегациятын салайааччыта, ССКП Абаканнааҕы горкомун секретара Мария Терентьевна Кабелькова. Ыалдьыттар, көрсүһээччилэр хардарыта эҕэрдэлэһэллэр, билсиһэллэр.

Хакас доҕотторбутун эдьиэ чугас, хаан-уруу дьоннордуу, үөрэн-көтөн көрүстүбүт. Кинилэри ССКП райкомун бастакы секретара И. П. Листиков приемнаата, оройуон уруккутун, бүгүҥҥүтүн уонна кэлэр кэскилин туһунан билиһиннэрдэ. Ыалдьыттар кыраайы үөрэтэр музейы көрдүлэр, оройуонтан элбэх суруйааччы, искусство уонна наука үлэһиттэ, биллиилээх спортсменнар, производство бастыҥнара үүммүттэрин бииһирээтилэр, уран тарбахтаахтарбыт оҥоһуктарын кэрэхсээтилэр.

Бастакы күн иккис аҥарыгар ССКП райкомугар бырааттыы норуот представителлэрин уонна оройуон киинин айар ычыатын көрсүһүүлэрэ буолла. Онно айар ычыат советын председателэ М. Д. Попов совет үлэтин туһунан кэпсээтэ. Олохтоохтору Хакассия биллиилээх поэта Моисей Баинов эҕэрдэлээтэ, хакастыы тылынан хоһоонун ааҕан иһитиннэрдэ. Тылбаасчыт, поэт Геннадий Сысолятин бэйэтин саҥа хоһоонун кытта билиһиннэрдэ. Көрсүһүү кыттыылаахтара Абаканнааҕы музыкальнай училище преподавателлара РСФСР культуратын үтүөлээх үлэһитэ Клара Сунчугашева уонна Тувинскай АССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ Владимир Чаптыков кэрэ-чуор куолустарын, төрөөбүт кыраайдарын туһунан нарын нэйиилээх ырыаларын кэрэхсээн иһиттилэр. Кинилэр ырыаларыгар бэртээхэй баянист В. Н. Парсаев доҕуһуоллаата. Көрсүһүүгэ олохтоох поэттар Алексей Бродников уонна Феоктист Софронов, эдэр автордар Мария Михайлова, Семен Семенов, мелодистар Матрена Васильева, Светлана Тимофеева уо. д. а. бэйэлэрин айымньыларын кытта билиһиннэрдилэр. Хас даҕаны оҕо кинигэтин автора Е. А. Макаров айар үлэтин туһунан кэпсээтэ. Бу доҕордуу түмсүүгэ ыалдьыттары арыаллаһа сылдьар поэт Иннокентий Эртюков истиҥ, иһирэх тыллары этэ.

Киэһэ оройуоннааҕы Культура дыэтигэр Хакас литературатын күннэригэр аналлаах доҕордоһуу биэчэригэр элбэх киһи сырытта. Биэчэри кылгас киирии тылынан партия райкомун секретара М. Е. Пермяков аста. ССКП райкомун бастакы секретара И. П. Листиков республикаҕа, ол иһигэр биһиги оройуоммутугар Хакас литературатын күннэрэ ыытыыларынан күндү ыалдьыттары, мустубут дьону итиитик, истиҥник эҕэрдэлээтэ уонна оройуон үлэһиттэрэ ССКП XXV съеһин уураахтарын, онус пятилетка сорудахтарын ситиһиилээхтик толоруута айымньылаах үлэлэрин туһунан сиһилии кэпсээтэ.

Онтон Хакассия делегациятын салайааччы М. Т. Кабелькова тыл этте.

— Биһиги үксүбүт Саха сиригэр кэлэрбитигэр эйиги хотугу кыраайгыт туһунан элбэх, кистэл өйдөбүлбүт суоҕа. Уһун кыһыннаахтытын, кытаанах тымныылаахтытын уруккуттан истэрбит. Оттон норуоккун, дьонун-сэргэтин туһунан үчүгэйдик билбэт этибит. Ол эрээри бу аҕыйах хонук иһигэр, ыалдьытымсах саха дьонун кытта көрсүһэн, сэһэргэһэн бэрт үгүһү билиибит—көрдүбүт, истиҥник сананастыбыт,—диир кини. Итиэннэ салгыы Мария Терентьевна бэйэтин уобалаһын, Саяно-Шушенскайдааҕы ГЭС-тын курдук бөдөҥ тутууларын, хакас норуотун, кини литературатын уонна искусствотын тустарынан билиһиннэрдэ. Түмүгэр кини оройуоннааҕы партийнай тэрилтэҕэ уонна олохтоох музейга өйдөбүннүк бэлэхтэри туттарда.

Биэчэргэ саха народнай поэта, Саха сирин суруйааччыларын союһун бырабылыанньатын председателин солбуйааччы В. М. Новиков-Күннүк Уурастыырап Хакас литературатын күннэрин ыытыы сыалын-соругун билиһиннэрдэ.

Ити кэнниттэн күннээх Хакассия айар талааннара сүгүһүн дьон кэрэхсээн көрдүлэр, кинилэр кэпсээннэрин, ырыаларын- тойуктарын астына иһиттилэр.

Бастыҥнарынан Хакас литературатын күннэрин кыттыылаахтара Субуруускай аатынан совхозка тахсан үлэни-хамнаһы билсистилэр. Комсомольскай албан аат музейыгар сырыттылар.

Доҕордуу көрсүһүү Болтоҥҥоҕо буолла. Нэһилиэк үлэһит дьоно ыраах сиртэн сылдьар ыалдьыттары истиҥник көрүстүлэр, уохтаах кымыһынан күндүлээтилэр.

Бэҕэһээ, бэс ыйын 11 күнүгэр, бырааттыы Хакассия делегацията Якутскайдаата. Доҕотторбут тэһэ даҕаны кылгас кэмҥэ сырытталлар, бырааттыы норуоттар, кинилэр литератураларa уонна культуралара доҕордоһууларыгар улахан суолу-ииһи хааллардылар.

С. ПОПОВ.
хаһыат анал. корр.

Снимоктарга: истиҥ көрсүһүү түгэнэ (үөһэ), К. Е. Сунчугашева уонна В. Г. Чаптыков ыллыыллар (аллара).

П. СЕРГЕЕВ фотота.

ССКП райкомугар

Элгээйилэр бачыымнарын—сир ахсын

ССКП райкомун бюрота 1979 сыл сайыҥҥы ыйдарыгар ынахтан үүтү ылыыны үрдэтиигэ Ленин орденнаах «Элгээйи» совхоз коллективын ылыммыт социалистическай эбэһээтэлистибэтин уонна республика бары сүөһүттэрин социалистическай куоталаһыыга ыҥырыытын хас отделение уонна ферма ахсын киэҥник дьүүллэһиини уонна өйөөһүнү тэрийэллэригэр совхозтар парткомнарын, отделениелардааҕы партийнай тэрилтэлэри, профсоюз райкомун уонна рабочкомнарын, ЫБСЛКС райкомун уонна совхозтардааҕы комитеттарын эбээһинэстээтэ.

Элгээйилэр ыҥырыыларын дьүүллэһиини сибээстээн хас ферма ахсын үүтү ыаһыҥҥа мачирдэр ыйдарыгар үрдүк кирбиилэр бэлиэтэниэхтээхтэр, фермалар коллективтарын, биирдиилээн ыанньыксыттар уонна бостуктар икки ардыларыгар кэхтээх социалистическай куоталаһыы тэнийиэхтээх.

Партийнай тэрилтэлэр сүөсүһүттэр ортолоругар иитэр үлэни ордук күүһүрдээхтик тэрийиэхтээхтэр, фермалар ахсын кыһыл муннуктары, көһө сылдьар киноустановкалары, агитатордары уонна политинформатордары тиһигин быспакка үлэлэтиэхтээхтэр.

Идеологическай үлэни саҥа соруктар таһымнарыгар!

Интэр үлэ—түмүгүнэн

«Якутсовхозстрой» тутар тэрилтэ участактарыгар интэр үлэ кэскиллээх кылым былааннаммыт мытыллар буолбута иккис сыла. Манна дьон олорор сиринэн үлэҕэ сорох ситиһиилэр баллар. Ордук кэлтүүтэхтэх тэриниттэргэ уонна үөрэнээччилэргэ аналлаах занятиелар ыытыллаллар.

Ол эрээри ССКП Киин Комитетын «Идеологическай, политическай-интэр үлэни салгыы тупсарыы туһунан» Уурааҕын олоххо киллэриигэ партийнай тэрилтэ соруктарын туһунан боппуруоһу дьүүллэһиигэ коммунистар саамай сөпкө интэр үлэ тэрээһиннэригэр баар итэҕэстэргэ тохтоотулар. Агитзоналарыгар түмсүүлэргэ кэлии дьон сылдьыыта аҕыйаата. Маныаха интикиги болҕомто уурулуон наада. Кордөрөн агитациялар, сабыдыаллыыр күүһэ улааханын учуоттаан, сангардан, тупсаран биэрии,

ПАРТИЙНАЙ ОЛОХ

кунняэҕи үлэни-хаһыйы оператывнайдык сырдатан иһии кыаллыбат. Бу туһунан коммунист А. И. Гуляева этэ.

Идеологическай, политическай-интэр үлэҕэ профсоюзнай уонна комсомольскай тэрилтэлэр мөлтөхтүк кытталлар. Оннооҕор үлэ дьиссиплинатын кэһии түбэлтэлэрэ тахсаллырын урдунэн месткомнга ол туһунан биир да боппуруос дьүүлләһиллибэтэ. Общественнай бэрээдэги бөҕөргөтүү туһунан боппуруос коллектива бүттүүнүгэр дьүүллэһинтигэр туруоруллан ааһк. «Строитель» эркин хаһыат үлэтиэр болҕомто уурулубат. Интэр үлэ төһө көдьүүстээхтик ыытыллара производстве түмүктэриттэн көстүөхтээх, оттон манна быһыа былааннар толоруллан иһэллэр.

Итиниик итэҕэстэри сэрэтэр, туоратар дьаһаллар интэр үлэ кыһы былааныгар көрүллүбүттэрэ буолан баран, олору партийнай тэрилтэ ситэ тэрийбэтэҕин коммунистар В. Н. Дураков, С. Н. Плотников бэлиэтээтилэр.

Партийнай мунньах Киин Комитет уураабын, биир саҥаанан биһирээн туран, хапбаныаабат салаатаҕа ыыпына уонна баар итэҕэстэри туоратыыга туһаайан быһаччы соруктары туруорда.

ДИРИҤНИК ҮӨРЭТИЭХХЭ

«Чурапча» совхоз Кытаанахтааҕы отделениетын партийнай тэрилтэтин мунньаҕар идеологическай, политическай-интэр үлэни салгыы тупсарыы соруктарыгар ССКП райкомун отделын сэбиэдиэссэйэ Э. И. Монастырев дакылааттаата.

Кэпсэтиигэ кыттыбыт коммунистар политическай-интэр үлэни тэрийиигэ баар итэҕэстэри сытыытык арыйдылар уонна олору туоратыыга кэккэ этиилэри киллэрдилэр.

Бастатан туран, ССКП Киин Комитетын бу уураабын анардас политическай үөрэх оскуолаларыгар үөрэтиинэн муҥурдаммакка, хас биирдии коммунист, салайааччы дириҥник үөрэтиитэ тэрилиэхтээх.

Нэһилиэккэ общественнай миэстэлэргэ тутта-хаата сылдьыы культурата билиитин да намыһах. Үөрэнээччилэргэ культурнай навыктары иҥэрии көрдөбүлгэ эппиэттээбэт. Маныаха болҕомто ууруллара наадатын ССКП чилиэнэ И. П. Пономарев бэлиэтээн этэ.

Коммунист М. И. Яковлев уураахтар туолуулларын хонтуруоллааһына, детсад сэбиэдиэссэйэ Р. В. Лазарева оҕону интэр общественность кыттыытын, библиотека сэбиэдиэссэйэ А. Г. Пономарева сельскай Культура дьиэтигэр сопһоох үлэлиир усулуобуйаны тэрийии тустарынан этиилэри оҥордулар. Үгүс арпатардар почта хойутаан кэлэрин, олохтоох радио үлэлээбэтин, политическай билиилэри үрдэтиигэ активность намыһаҕын критикалаатылар.

Мунньах идеологическай, политическай-интэр үлэни салгыы тупсарыыга туһаайыллыбыт уурааҕы ылынна.

С. ЧИЧИГИНАРОВ.

Пропаганда көдьүүһүн үрдэтэр иһин

Дириҥ өртө оскуолатын нааҕы маҥнайгы сүһүөх партийнай тэрилтэ уопсай мунньаҕар ССКП Киин Комитетын «Идеологическай, политическай-интэр үлэни салгыы тупсарыы туһунан» Уурааҕын олоххо киллэрии соруктара дьүүллэһиллиннилэр.

Мунньах кыттыылаахтара үлэһиттэри интиигэ оскуола коллектива активнайдык кыттарын бэлиэтээтилэр. «Знание» общество чилиэннэрин агардара учууталлар. Агитзонанан үлэ эниэ сүрүннээн киниилэринэн ыытыллар. Ол эрээри лекционнай пропаганда көдьүүһүн үрдэтиигэ, аҕыйах лекциялар хаачыстыбаларын тупсарыыга үлэ билиитин да ситэтэ суох, тыа хаһаайыстыбатын специалистарын кыттыылара мөлтөх. Бэчээт интэр суолтата хас биирдии киһиэхэ үчүгэйдик өйдөнөр. Ол үрдүнэн периодическай бэчээккэ сурутуу тэрээһинэ көрдөбүлгэ эппиэттээбэт. Ыччаты коммунистическай интиигэ ЫБСЛКС райкома, маҥнайгы сүһүөх комсомольскай тэрилтэлэр үлэлэрин күүһүрдүллэрэ эрэйиллэр. Аҕыыллар лекцияларга, агитзоналар занятиеларыгар ычат сылдьыыта мөлтөх. Комсомольскай тэрилтэлэр үлэлэрин партийнай тэрилтэ өссө да ситэ-хото хонтуруоллаабат.

Итиэр тустарынан дакылааты дьүүллэһиигэ кыттыбыт В. А. Максимов, Л. И. Сисолятина, В. А. Кузьмин, И. П. Иванов уо. д. а. этилэр.

Мунньах идеологическай, политическай-интэр үлэни салгыы тупсарыыга туһаайан ууураах ылынна.

«СО» корр.

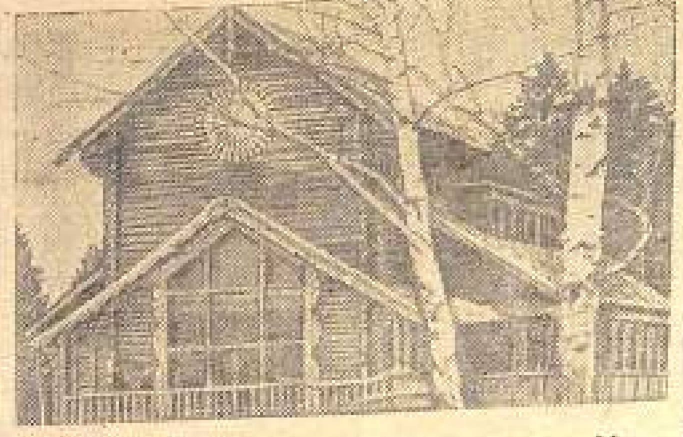

Улуу суруйааччы музейа

Кострома уобалаһыгар улуу драматург Александр Николаевич Островскай олорон уонна айымньыларын кыттары быстыспат сибээстээх. Суруйааччы уһаайбата буола сылдьыбыт Щелыково дьиэлэрэ Аҕа дойду культуратын реликвиятынан буолла.

Манна литературнай-театральнай музейга А. Н. Островскай олоҕун суруктарын, кини литературнай уонна общественнай үлэтин, ССРС-гар итиннэ ыырыныгыса ноңре кини пьесаларын сценаҕа туруоруу тустарынан кэпсиир экспозиция аһылынна.

СНИМОКТАРГА: музей уопсай көстүүтэ; кини саалаларыттан биирдэстэрэ.

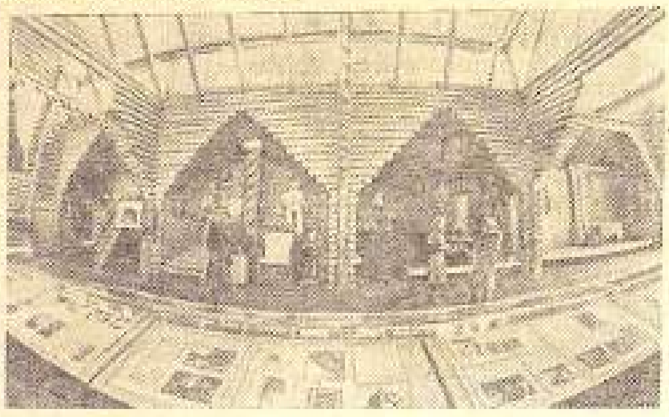

С. Метелица фотота. ССТА фотохроникката.

ПЯТИЛЕТКАЛАРГА АНАЛЛААХ

Оройуоннааҕы киин библиотекаҕа бастакы биэс сыллаах былаан ылыллыбыта 50 сыла туолуутугар аналлаах кинигэ икки улахан быыстапката тэрилиннэ.

«Советтар дойдуларын 10 пятилеткалара» диэн быыстапкаҕа туруоруллубут кинигэлэр биһиги дойдубут молуп сайдыытын историятыгар уһулуччу суолталаммыт социалистическай былааннааһын сүрүн этапталарын кэпсииллэр. Бу быыстапка үс салаалаах.

«Пятилеткалар хардыылларынан—сайдыылаах социализмҥа» диэн иккис быыстапка Саха сирин норуотун хаһаайыстыбатын билиилэри үрдүк таһымнарга тиэрдиллибит албан ааттаах суолу көрдөрөллөр.

Советскай пятилеткаларга анаммыт бу быыстапкалары библиотека ааҕааччылары кытта үлэҕэ отделын (сэбиэдиэссэйэ Т. П. Карпова) үлэһиттэрэ хомуйан оҥордулар.

П. КОЛЕСОВА.

КУОТАЛАҺЫЫ КЫАЙЫЫЛААХТАРА

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

... биирэйэмнээн, 923 тонна дулҕаны кырбыыр сүрүн оруолу ыыта кыйнаан, сүрүн сүрүннэ көрбүт Попов А. Ф. старшайдаах Бахтаах отделениетын звенота (Карл Маркс аатынан совхоз) иккис миэстэҕэ «Юпитер» мотоцикла фондатыгар тигистэ. Оттон 714 тонна дулҕаны эбии ылыллыыта бөлөммүтэ Сибиряков П. Н. звенота (Одулуун отделениета) үһүс миэстэни ылан «Дружба» эрбии фондатын ылбыта.

Эбии аһылыкка өрүс тыатын мэккэлиир звенолар куоталаһыыларыгар, тусулуобуйаны толорбут суох, биир да миэстэ аныллыбата.

Амма уҥуоругу уһаайыттан уонна Лена өрүс сүнньүттэн от тиэйиитигэр шофердар куоталаһыыларыгар ЗИЛ-157 автомобилынан үс ый устата 58810 тонна-километры оҥорбут «Чурапча» совхоз механизатора Дьячковскай Е. Н. «Запорожец» фондатыгар ылла. Карл Маркс аатынан совхозтан МАЗ-554 автомобилынан түөрт ыйга 56630 тонна-километры оҥорон Тарасов Н. П. иккис миэстэҕэ уонна мебель фондатыгар ылар буолла. Эмиэ ити совхоз шофера Аржаков А. Д. итэһиннэ маарканы автомобилынан кыһынгы ыйдарга 49780 тонна-километры оҥорон үһүс миэстэҕэ тигистэ, кини фондатынан бириэмилэннэ.

Тракторынан от тиэйээччилэртэн Эрилик Эристиин аатынан совхозтан Сидоров С. Е. (Хоптоҕо) 468 эталоннай гектары оҥорон 170 тонна оту тиэйэн бастаата. Киниэхэ «Запорожец» фондата ананна. Эмиэ Эриликтэн опыттаах тракторист Родионов Е. Г. 361 эталоннай гектары толорон, 193 тонна оту тиэйэн иккис миэстэлэннэ, мебель фондаланна.

Фермалар фуражирдарын күрэхтэһиилэригэр 114 ынахтар аһаммыт, биир да сүөһү көһүүннүгүн өлүүтүн таһаарбатах, оту графиктан аһара ороскуоттаабатах Адамов М. Н. (Эрилик Эристиин, Хадаар отделениета) бастакы миэстэлэннэ уонна «Дружба» эрбии фондатын ылла. Хоптоҕо отделениетын Боһомо фермаларын фуражирдара Осипов Н. Я. уонна Собакин Г. Г. оту аһара сиэппэккэ, кэлэйэн тэхтик ороскуоттаан сүөһү өлүүтүн таһаарбакка иккис миэстэлэннилэр. «Киин аҕыгэ» биир мебель фондата анынна.

Общественнай сүөһү кэлин аһылыктаах, ыарахан кыстыгар социалистическай куоталаһыыга бары кыайыылаахтара оройуоннааҕы Бочуот дуоскатыгар таһаарыллыахтара.

НУРЕКТААҔЫ ГЭС ТЭТИМЭ

НУРЕК (Таджикскай ССР). Нурректааҕы ГЭС сааҕалар пультатыгар 20 миллиард киловатт-час энергия сыыппара сырдаата. Үлэлиириттэн станция ситтэрэ киловатт-час энергияны оҥорда. Производство турбоагрегаттарын—үлэлиир ыарыыс агрегаттар хамбиирдиилэрин болдьох иннинэ үлэҕэ киллэрии түмүгэ. Сэтинньигэ станцияны тутуу толору ситтэҕинэ кини сылга 12 мыллиард киловатт-час энергияны оҥорон таһаарар буолуоҕа.

(ССТА).

Советскай пятилеткалар ыллам хардыылара

БАСТАКЫ КОЛХОЗТААХ ХОДУОТТАР

Биһиги өлүөнэ дьоннор пятилетка аан бастакы хардыытын туһунан кинигэттэн, киинэттэн эрэ билэллэр. Оттон ол улахан мөккүөрдээх, хамсааһыннаах сыллар тыыннаах туоһулара, кылаассабай охсуһуу уотугар буспут-хаппыт дьоннортон биирдэстэрэ П. М. Васильев очноттоҕу кэмин бэйэтин уһун олоҕун уонна үлэтин саамай өрө күүрүүлээх итиэннэ долгутуулаах үйэтэлиниэн ааҕар.

Алаастарга, үрэхтэргэ бүгүн олорбут саха дьадаҥыларыгар Советскай былаас кэлүүтэ, дьоллоох олох кыымын саҥа саҕарын саҕана —1924—1926 сс.—Петр Митрофанович Болтогу нэһилиэгэр Совет депутатынан талыллыбыта. Историяҕа киирбит сир үлэлиигэр уксалиинары толору үлэлэсиитэ уонна 1930 с. кылаан түгэнинэн эмиэ депутат быһыытынан ыытыллыбыта итиннэ ол түмүгүн, биирдиик иһитинэн ыбан, билэмэскэ иллэрэттэригэр эмиэ кини буолбута.

—Мин 1932 с. олунньутун хаһаа да умнубаппын. Аатырбыт Уот Субуруускай очнолорто райсовет исполкомун председателэ этэ. Киин биһиэхэҕэ, Мырыла Амматыгар, киирэн урукку икки кыра колхоһу, үс ТСОЗ-тары холбоон «Автономия 10 сыла» диэн колхоһу тэрийбитэ. Киин этиитинэн биһиги нэһилиэкпит бэйэтин биир чулуу уолун, Верхоянскайга үрүҥ бандьыттар илиилэриттэн охтубут волревком Н. С. Соловьев аатын ити кэмтэн ылла сүгэр,—диир П. М. Васильев.

Бу алкас сотору кэнниэн Саха АССР бэйэтин 10 сыллаах юбилейын бырааһыннамыктыахтааҕа. Ол үөрүүлээх кэрдиис кэм чиэһигэр эттэммит оройуон биир бөдөҥ колхоһа 116 хаһаатыттыбаллааҕа. Манна Василий Яковлев секретардаах балааччаа кыахтаах комсомольскай тэрилтэ үөскээбитэ. Киин чилиэннэрэ нэһилиэк, колхоз олоҕор, бары үлэтигэр-хамнаһыгар баһылыыр-көһүлүүр дьоннорунан буолбуттара.

Колхоз тэриллибитэ бастакы сылын түмүгэр 227 ынах сүөһүлээммитэ, 114 сылгыламмыта. Капитал суотугар урукку харчынан 44800 солк. уруллубута, валовой дохуот 55972 солк. тэҥнэспитэ. Колхоз бас билиитигэр 11 буллук, 15 тарбах, 2 бурдук бииһар, 3 ат охсоро, 4 мунньар массыыналар бааллара. Колхозтаахтарга барыта 24445 күлэһин-күнэ аҕыллыбыта. Оттон хас биир кэлэһин күнүгэр тиксэринэн 1 солк. 15 харчыны, 28 грамм арыыны, 1 кг 165 грамм бурдугу, 15,8 кг оту, 150 грамм оҕуруот аһын дохуока үллэстибиттэрэ. Ити, харчытыгар таһаардахха, 6 солк. 66 харчы этэ.

«Автономия 10 сылаа» колхоз кыайыгас-хотугас үлэһиттэринэн, күүскэ тэнитиллибит социалистическай куоталаһыы кыайыылаахтарынан, ударниктарынан уонна стахановецтарынан ол сылларга Д. К. Сергеев I, П. Ф. Николаев, Т. Д. Соловьев, И. М. Сергеев, Ф. Ф. Собакин, П. Михайлов уо.д.а. буолбуттара. Оттон К. Е. Семенов тимири, маһы да «халлтарар» кыахтаах ууһунан аатырбыта. Комсомолец уолаттар уулаах, талах быһа сиргэ 1—1,5 гектар сири ыйан хотуурунан охсоллоро, биир дьиргэ сылдьан оттууллара. Д Сергеев уонна П. Николаев икки биригээдэ дьонун кэҕүлэн ат охсоорунан Амма хочотугар кырдьык да үс түмэн түһүөр диэри үлэлииллэрэ.

Үлэ дьиссипиллиинэтэ кытаанахтык тутуһуллара, колхоз Устаабын кэһии кыра да түбэлтэтэ сиэтэх сыһыаҕа турара. Ол курдук, 1933 сыл түмүгүн дьүүллэһиигэ бырабылыанньа уонна ревизком отчуоттарын тула кыыр кэпсэтии буолбута. Колхозтай эргиэтэн итэҕэстэһиини таһаарбыт Ньуол Попов, Дмитрий Петров толоҕурга түбэспиттэрэ, кылаадысыктар Теплоухов уонна Оноросов эмиэ итэҕэстэммиттэрэ. Ити дьоннор уонна мөлтөх үлэлээх сүөсүһүттэр Антосов, Попов үлэлэриттэн бэсхоломмуттэрэ. Оттон сүөһү интиитигэр таһаарбыт итэҕэстэрин иһин бырабылыанньа председателэ Федоров үлэтиттэн уһулуллубута.

Колхоз кинигэ Мырыла бөһүөлэгэ кэҥээн, тупсан барбыта. Бастакы пятилеткэ сылларыгар колхозтаах ходуоттар маҕаһыын, медпункт уонна начальнай оскуола дьиэлэрин туппуттара. Хотонноох балаҕаннга олорбут дьон аныгылыы ыыаар дьиэлэргэ көһө киирталлаабиттара.

— Биһиги — учууталлар, медпункт үлэһиттэрэ уонна да атын аныгах ахсааннаах сулууспалаахтар —очнолорго колхоз, нэһилиэк туохтаҕар биир үлэтигэр өрүүтүн кыттаһыбыт, культурнай фронт байанастарынан буоларбыт. Оттон колхозка тардычыгалдаай туһүтүнэн Солотиэтэнэ иккис сылыгар «Амма кыһата» диэн өссө биир артыал тэриллибитэ бууҥар,—диир биһиги пенсионер, Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала П. М. Васильев.

П. СЕДАЛИЩЕВ.

ССКП КК Пленумун уураахтарын—олоххо!

Сүтүктэри утары—сорунуулаахтык

ССКП Киин Комитетын сэтиннньитээҕи (1978 с.) Пленумугар табаарыс Л. И. Брежнев производство араас салааларыгар тахсыталыыр сүтүктэри, хороммуулары, хаһаайыстыбаннайа суох буолууну утары охсуһуу соруктарыгар тоһоҕолоон тохтообута. Киниэ: «Советскай дьоннор ...хаһаайыстыбаннайа суох, эппиэтинэһэ суох уонна дьалаҕай быһыы чахчыларын баар ыарахаттары быһаарыы быһыытынан ылыныа кыахтара суох уонна ылыныахтарын дьаныы баҕарбаттар. Дьэ ол иһин биһиги бүгүн бурдук, оҕуруот астарын, фрукталар, хлопок сүтүктэрин тустарынан боппуруос — бу экономическай эрэ боппуруос буолбатаҕын туһунан толору өйдүүртээхтик этэбит. Бу өссө итиэннэ тэҥэ улахан политическай боппуруос...»—диэбитэ.

Итиэнэ сибээстээн «Саҥа олох» хаһыат редакцията 1979 сыл тохсунньу 11 күнүттэн саҕалаан хаһыакка «Хаһаайыныы харабылын көрүөххэ» диэн саҥа рубриканы аһан тыа хаһаайыстыбатын управлениетын агронома П. В. Пудов ыстатыйатын дьүүллээһинин тэрийдэ. Ити рубрика аннынан барыта 14 ыстатыйа, сурук бэчээттэннэ. Онно рабочайдар, хаһаайыстыбаннай салайааччылар, специалистар кыттыннылар. Кинилэр, производство үгүс салааларыгар тахсыталыыр араас сүтүк, алдьатыы-кээһэтии, сытытыы-ымытыы чахчыларын көннөрү эрэ дьиэтиир буолбакка, олохтоохтук ырыттылар, олору туоратыы суолларын ыйан сыаналарын атастастылар.

Ол дьүүллэһии түмүгэ бэс ыйын 7 күнүгэр тыа хаһаайыстыбатын управлениетын советын кэҥэ ыҥырыллаах мунньаҕар көрүлүннэ. Мунньахха элбэх киһи сырытта, хаһыат суруйууларын сүрүннүүн кэҥэ кэпсэтии таҕыста.

— Бу улахан экономическай уонна политическай суолталаах боппуруоһу дьүүллэһиини биһиги хаһыаппыт редакцията бириэмэтигэр уонна сөптөөхтүк тэрийдэ,—диэтэ управление кылаабынай агронома В. Ф. Ермолаев.— Бөдөҥ сүтүктэр оройуон совхозтарыгар минеральнай уоҕурдуулары харайыыга уонна туһаныыга таһаарыллаллара кырдьыктаах. Сыл ахсын баайыналары да, ходуһаны да уоҕурдууга сөптөөх суолта бэриллибэт. Быйыл даҕаны бу үлэ туох да бэлэмэ, тэрийиитэ суох ыытыллан эрэр. Уу суолунан тиэллибит уоҕурдууну миэстэҕэ таһаарыыга ыарахаттар үөскээтилэр. Билигин аэропортка кэлбит 210 тонна минеральнай уоҕурдуу харалламмакка, аһаҕас халлаан анныгар сытар, халаан тиийиэлэрэ, туһаныллара биллибэт. Иникиттин минеральнай уоҕурдуулары туһаныы өссө уһаатыахтаах. Онон аналлаах ыскылааттары туттуохха наада. Ходуһаҕа уоҕурдууну кыһаһарын аҕардас «Сельхозтехникаҕа» сөптүүр ситаммат, совхозтар эмиэ быһаччы үлэлиэх кэрэгиэхтэр. Авиация көмөтүнэн уоҕурдууну Болугур уонна Соловьев отделениелэригэр ыытар ордук көдьүүстээх буолуон сөп.

Управление кылаабынай инженерэ В. И. Поисеев бөйлэтин этиитигэр уматыгы уонна оҕунуоҕу кээһиниилэйиин, көрүү-харайыы туругар тохтоото. Киниэ «Чурапчы» уонна Субуруускай аатынан совхозтарга дьаллабай быһыыттан сотоорутаабыта элбэх уматык тохтубут, гостехнадзор олохтоммотун, заправкалыыр пууннар Соловьев, Чакыр уонна Хадаар отделениелэригэр быстар куһаҕан туруктаахтарын сытыы критикаҕа тарта.

Итиэннэ салгыы киниэ эттэ:

— Совхозтарга инженернэй сулууспа мөлтөхтүк үлэлиир. Механизатордар үлэлэрин түмүгэ бириэмэтигэр таһаарыллыбат, кинилэр ортолорунан социалистическай куоталаһыы аатыгар эрэ тэриллэр. Ол түмүгэр трактористар 30-ча, шофердар 10-15 бырыһыаннара эрэ сорудахтарын толороллор. Уматыгы, оҕунуоҕу дьиҥ хаһаайыннаны харабылын көрөн харайыы сир ахсын киллэриллибэт.

Оттон племенной холбоһук зоотехнигэ С. Г. Барашкова сүөһү иитиитигэр, чуолаан племенной үлэҕэ, үгүс сүтүктэр, хороммуулар тахсалларын «Чурапчы» совхоз Арылаахтааҕы отделениетын холобурга ылан ырытан көрдөрдө. Киниэ сүтүктэри утары охсуһууга специалистар өттүлэриттэн быһаарыылаах дьаһаллары ылар наадалааҕын бэлиэтээтэ.

— Совхозтар салайааччылара мелиоратордары атын араас үлэлэргэ олус үгүстүк араардыталлар,—диэтэ инженер-землеустроитель В. А. Тюнгюрядов.— Былаан туолбат, дьүүллэһиллэр ыстатыйаларга мелиоративнай үлэлэргэ тахсыталаабыт сүтүктэр тустарынан сааммай сөпкө ыйыллыбыта. Ол итэҕэстэри туоратыы—бүттүүммүт сорукпут.

ССКП райкомун партийнай-тэрийэр үлэҕэ отделын сэбиэдиссэйэ Э. И. Моисеев кэпсээтэ, хороммулар тахсыылларын утары охсуһууга специалистар оруолларын үрдэтэр наадалааҕын ыйда. Хас биирдиилэн бытархай да, бөдөҥ да түбэлтэҕэ туһааннаах табаарыстар эппиэтинэстэрин үрдэтиэххэ. ССКП КК сэтиннньитээҕи (1978 с.) Пленумун уураахтарын олоххо киллэриининэ сибээстээн хаһыат тэрийбит деловой кэпсэтиитигэр арыйыллыбыт итэҕэстэри туоратыыга туһааннаах совхозтар, хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэр хонну былааннары оҥостон кэскиллээхтик үлэлиэхтээхтэр диэтэ киниэ.

Итиэнэ сэргэ мунньахха ОБХСС инспектора И. И. Эверстов, агроном П. В. Пудов уо. д. а. тыл эттилэр.

Управление советын мунньаҕар ССКП обкомун представителэ Д. К. Федоров кыттыыны ылла уонна тыл эттэ.

— «Саҥа олох» хаһыат,—диэтэ киниэ,— бу улахан экономическай, политическай суолталаах боппуруоһу бириэмэтигэр дьүүллэһиининэн тэрийбитэ хайҕаллаах. Ол эрээри тыа хаһаайыстыбатын араас салааларыгар тахсыталыыр сүтүктэри, хороммуулары утары охсуһууга управление өттүттэн бачааныга дьэри сөптөөх болҕомто уурулла илик эбит. Ону быйыл саас оройуон баайыналарыгар, ходуһаларыгар минеральнай уоҕурдуулары киллэрии тэриллибэтэҕиттэн даҕаны көрүөххэ сөп. Итиниэ салгыы таб. Д. К. Федоров управление специалистарын тэрийэр, сүрүннүүр оруолларын үрдэтии соруктарыгар тоһоҕолоон тохтоото.

Дьүүллэһии түмүгэр управление совета «Хаһаайыныы харабылын көрүөххэ» диэн рубрика аннынан оройуоннааҕы хаһыакка бэчээттэммит матырыйааллары ыйыллыбыт сүтүктэри, хороммуулары ииннэрэн туоратыы дьаһалларын ырытан оҥорон бэс ыйын 20 күнүгэр диэри райсовет исполкомун көрүүтүгэр киллэрэргэ быһаарда.

Г. СИВЦЕВ,
хаһыат анал. корр.

● Ударнай ыйдар бара турдахтарына

ТЭТИММИТ БЫТААН

Аасыт бэс ыйы түмүгүнэн оройуон үрдүнэн 1930 ынах буоһатыллан, график 88,2 бырыһыан эрэ толоруллунна. Ити былырыын баччатааҕар 512 ынаҕынан аҕыйах.

Искусственнай сиэмэлээһиҥҥэ ордук бытааннык Карл Маркс аатынан совхозка ыыталлар, аасыт сыл туһааннаах кэминээҕитээҕэр 305-нэн аҕыйах ынах сиэмэлэннэ. Графиктарын субуруускайдар баара-суоҕа 79,5, эрилиэктэр 77,1 бырыһыан толорон иһэллэр. Ити совхозтар былырыын баччатааҕар былаан аҕыйах ынаҕы искусственнайдык сиэмэлээтилэр. «Чурапчы» совхоз эрэ графигын тутуһан иһэр. Билигин оройуон үрдүнэн 135 ынахха ректальнай бэрэбиэркэ ыытыллыбытыттан 87-тэ эрэ (64 бырыһыана) уулааҕа быһаарылынна.

Ыам ыйыгар совхозтар баара-суоҕа 476 ынаҕы буоһаттылар. Ити былаантан 234-нэн аҕыйах.

Техник-осеменатордартан бэс ыйы түмүгүнэн арыыччка үчүгэй көрдөрүүнү Карл Маркс аатынан совхозтан М. Н. Турантаева уонна Г. Н. Николаева, «Чурапчыттан» В. В. Игнатьева, Эрилиэктэн А. Н. Коркина ситистилэр. Үгүс фермаларга ынаҕы искусственнай сиэмэлээһиҥ олус мөлтөхтүк тэриллэр. Бүтүн ый устата Карл Маркс аатынан совхоз осеменатордара Е. Н. Слепцова уонна Е. Н. Пахомова 2-4, Эрилиэктэн Т. Н. Григорьева 3, «Чурапчыттан» И. Н. Попов 1, П. И. Сивцева 5 эрэ ынаҕы буоһаттылар. Ити биир сүрүн биричиинэтинэн сиэмэни таһыы графикка тутуһуллубата буолла. Одьулуунаҕы киин пуунтан сиэмэни ылар графиктарын ый устата мүгүдайдар 3, одьулууннар 1, субуруускайдар 1 төгүл көтүттүлэр. Оттон Бахсы отделениета туох даҕаны үлэни тэрийбэккэ олорор. Суол суоҕунан куоһурдаан сиэмэни тастааттар, оннооҕор бүтүн отделение үрдүнэн биир ат келену булан туруорбатылар. Ол түмүгэр манна 10-ча эрэ ынах буоһатылынна. Онон эһиил ынныык массабайдык кытарыыр, оройуонаан төрүүр куттала үөскээтэ.

Көстөрүн курдук, оройуоҥҥа ынаҕы искусственнай сиэмэлээһиҥ тэтимэ сиэрэ суох бытаан. Ону туоратарга суһал эрчимнээх дьаһаллары ылар наада буолла. Быйылгытыттан ыла техник-осеменатордар үлэлэрин түмүгэ, уулааналары бырыһыанынан буолбакка, ньирэйи тыыннаах ииттиигэ, эбэтэр ньирэй деловой тахсыытынан сыаналанныаҕа. Ити көрдөбүлү ииэ сүөһүнү үөскэтиигэ тэриллибит аналлаах группаларга үлэ-хамнас дааһа күүһүрэрин, сиэмэлиир пууннар туруктара тупсалларын модьуйар.

Сопоруттааҕыта Эрилиэк Эрэстиин аатынан совхозка оройуон осеменатордарын икки конкурстара ыытылынна. Онно баара-суоҕа 7 осеменатор ыытынна. Субуруускай аатынан уонна Карл Маркс аатынан совхозтартан биирдии эрэ осеменатор сырытта. Оннооҕор оройуон чемпион осеменатора А. А. Сивцева бу конкурска кыттыбакка хаалла.

Быйылгы конкурс кыайыылаахтарынан М. Н. Турантаева (Карл Маркс), Т. Д. Михайлова (Субуруускай), А. П. Наумова (Эрилик Эрэстиин) буоллулар.

*

Быһата, ынаҕы искусственнай сиэмэлээһиҥҥэ совхозтар салайааччылара, специалистара билигин даҕаны болҕомтолорун ситэ уурбаттар. Бу улахан итэҕэһи туоратталлахта эрэ сүөһү иитиитин сайыннарыы төрүтүнэн буолар буоһатыы үлэтин үчүгэйдик тэрийэр кыахтааххыт. Субу күннэргэ искусственнай сиэмэлээһин бары пууннарын толору көдьүүстээхтик үлэлэтэн графикка киирэ охсор соруктаахпыт. Буоһатыы биллэриллибит ударнай ыйдар түмүктэниллэрэ икки эрэ декада хаалла.

А. ХОЮТАНОВА,
племенной холбоһук кылаабынай зоотехнигэ.

САЙЫҤҤЫ ҮЛЭЛЭР ҮГЭННЭРЭ

Хотугу уонна илиҥҥи уобаластар сиргэ оҥорооччулара сааскы культуралары ыһыыны түмүктүүллэр. ССРС КСУ иһитиннэрэринэн, бэс ыйын 4 күнүгэр дойду хаһаайыстыбаларыгар 148,1 мөлүйүөн гектарга ыһылынна. Ити былаан 96 бырыһыанытар тэҥнэһэр. Туорахтаах уонна туорахтаах бобовай культуралар, кукурузаны киллэрэн туран, 98,7 мөлүйүөн гектарга ыһыллыннылар, ол былаан 95 бырыһыана буолар.

Колхозтар уонна совхозтар ыһыыны көрүүгэ уһуйуччу болҕомтолорун уураллар. Кураанҥа, температура үрдүгэр сири сииккэрдиин уһуйуччу суолталаах. Украинаҕа, Молдавияҕа, Хотугу Кавказка, Поволжьеҕа уунуу ыстарыы киэҥ кээмэйдээхтик ыыталлар.

Үгүс хаһаайыстыбалар сахарнай сүбүөкүлэни кылгас болдьохха олортулар, эрээттэр икки ардыларын оҥороллор. Ону кытары сэргэ техниканы үүнүү көмүүрүгэр бэлэмнииллэр.

ССТА.

Оскуола оҕото БАРЫТЫН ТУЙГУННУК

Оройуон оскуолаларын ахсыс кылааһын бүтэрээччилэригэр уочараттаах экзаменынан нууччa тылыгар суругунан үлэ буолла.

Болтоно оскуолатын бүтэрэр 17 оҕо изложениеларын бука бары ситиһиилээхтик суруйдулар. Бэриллибит теманы хоһоонун таба арыйбыттарын иһин 12 оҕо үлэтэ «5»-нэн сыаналанна. Ол иһиттэн Люба Бубякина уонна Рита Борисова, грамматическай сыыһаны оҥорбокко, икки «5»-тэри ыллылар. Кинилэр иннинэ 2 экзаменнарын эмиэ туйгуннук туттарбыттара.

Эмиэ итн курдук, Лида Посельская, Надя Попова, Айта Коркина, Маша Саввина (бары Чурапчы 1 №-дээх аҕыс кылаастаах оскуолата), Надя Скрябина (Кытаанах), Полина Банна (Соловьев) уо.д.а. бары экзаменнарын туйгуннук туттаран иһэллэр.

А. ДОРОФЕЕВ.

СИТИҺИИЛЭЭХТИК ТУТТАРАЛЛАР

Чурапчытааҕы киэһээҥи уонна кэтэхтэн үөрэнэр орто оскуола XI кылааһыгар экзаменнар саҕаланнылар.

Үлэһит ычаттар бастакы экзаменнарынан нууччa тылыгар уонна литератураҕа сочинениены суруйуу буолла. Кылаас 28 үөрэнээччитэ бука бары ситиһиилээхтик суруйдулар. Түөрт киһи үлэтэ «4» сыаналаан бэлиэтэннэ.

Иккис экзаменнарын, математиканы, выпускниктар эмиэ бары туттардылар. Бу сырыыга алта үөрэнээччи хаачыстыбаҕа эппиэттээтэ. Ол иһигэр Анисия Максимова иккис «4»-дүн ылан үөрдэ-көттө.

Экзаменнар салҕаналлар.

В. ДЬЯЧКОВСКАЙ.

ҮҮНЭЭЙИНИ ҮӨРЭТЭР КУРУҺУОК

Бөһөгө оскуолатыгар быйыл үүнээйини үөрэтэр куруһуок тэриллэн үлэлээтэ. Куруһуоҕу саха тылын уонна литературатын учуутала Евдокия Федоровна Захарова салайда. Онно IV уонна V кылаас үөрэнээччилэрэ 17-тэн буолан дьарыктаналлар.

Куруһуок чилиэннэрэ нэдиэлэҕэ биир күн түмсэллэрэ. Онно сибэкки көрүүлэрин, үүнэр усулуобуйаларын, о. д. а. тустарынан интэриэһинэй бэсиэдэлэри истэллэрэ. Оҕолор күн ахсын сибэккилэрин көрөллөрө-истэллэрэ. Кинилэр куруһуокка сылдьан үүнээйи хайдах көһөрүллэрин, олордулларын, көрүллэрин туһунан элбэҕи биллилэр. Бэйэлэрэ барыта 36 суол араас кыһыҥҥы сибэккилэри олортулар. Ол иһигэр китайскай роза, герань, мокрай Ванька, колеус, клен, гусиные лапки, кактус, о. д. а. бааллар. Ону тэҥэ, опыт быһыытынан, хортуоппуйу кэрчиктээн, лууку, чесногу үүннэрдилэр.

Куруһуок үлэтигэр ордук активнайдык Сеня Слепцов, Сеня Оконешников, Настя Джуолова, Галя Решетникова, Октя Слепцова, Клава Диринова уо. д. а. кыттыыннылар.

Гоша МОХНАЧЕВСКАЙ, элкор.
Бахсы орто оскуолата.

Тыа сиригэр барар таһаҕаска—«күөх уулусса»

МОСКВА. Столицатааҕы тэр итэҕэйиллибит транспорт средстволарын уонна суол үлэһиттэрэ бэйэлэрин сүүрэр састааптары тоһо ньаалларынан ордук көдьүүстээхтик туһанарга кыһаналлар. Таһаҕаһы рациональнайдык туһаныыга холобуру тимир суол үлэһиттэрэ көрдөрөллөр. Кинилэр алта тыһыынчаҕа тиийэ тонна таһаҕастаах ыарахан састааптары салайан ыытарга бачыым ингтэхпүттэрэ.

Столица Кожуховскайдааҕы тимир суолун салаатыттан дойду тыатын сирин оройуоннарыгар аадырыстаммыт таһаҕас таһар автомобиллары тиэммит эшелоннар атаарыллаллар. Украинаҕа уонна Казахстаҥҥа барар массыыналары тиэммит састааптар хайыы-үйэ айаннаатылар.

Лихачев аатынан автомобильнай завод тыа хаһаайыстыбатыгар таһаҕас таһар массыыналары оҥоруу былаанын ситиһиилээхтик толорор. Автомобиллары тыа сирдэриниэҕи оройуоннарга ыытыы графига кыттан иһэр.

СНИМОККА: Лихачев аатынан автомобильнай заводтааҕы тимир суол үзэлыгар.

В. Хухлаев фотота.
ССТА фотохрониката.

Комментатор колонката

ЕВРОПА ПАРЛАМЕНЫГАР БЫЫБАР

Бэс ыйын 7—10 күннэригэр Арҕаа Европатааҕы «уопсай рынок» чилиэннэрэ тоҕус дойдуларга Европа парламена диэн ааттанааччыта быыбар буолла. Европа парламена ЕЭС үөскээбүттэн баар, ол гынан баран урут «уопсай рынок» сэлэйэр органнарыгар агардас консультативнай эрэ функциялаах этэ, ЕЭС кыттыылаахтара дойдулар парламеннарыттан аналлар 198 депутаттааҕа диэххэ наада. Билиҥҥи Европа парламенын миэстэтин ахсаана 410-ҥа диэри элбэтиллэр, кини «холбоһуктаах Европа» биир быыбардыыр сокуона суоҕун биһиилитинэн «уопсай рынок» дойдуларыгар национальнай таһымынан, бары бүттүүн, быыбардааһыныынан талыллар.

Кэнэҕэски парламент функцияларын туһунан Арҕаа Европа дойдуларыгар сытыы мөккүөрдэр буолаллар. Сорох государстволар холобур, ГФР, саҥа орган болоомуочуйаларын кэҥэтиилэтээхтэрин, киниэхэ сүрүннүүр, контуруоллуур бырааптары, национальнайдары үрдүнэн функциялары биэриэхтэрин баҕараллар. Оччоҕо вредельстэс дойдуларын уонна «уопсай рынок» командующайдарын «национальнайы үрдүнэн Европаҕа» позициялара өссө ордук бөҕөргүөх этэ.

Оттон ЕЭС кыттыылаахтара кыра дойдулар «уопсай рынокка» бөдөҥ государстволар сабыдыаллара аһара күүһүрэриттэн саллар буоланнар итиниэ утарсаллар. Ол эрээри кэнэҕэски парламеҥҥа дойдулар тэҥэ суох балаһыанньалара бигэргиэҕэ. 410 депутатскай миэстэттэн 324-дэ Франция, Англия, ГФР уонна Италия ылаахтара (биирдиилэригэр 81-дии миэстэ), оттон атыттарга 86 эрэ миэстэ ордуоҕа.

Буржуазнай партиялар Европа парламенын тэриниини ЕЭС иһинэн экономическай интеграцияны политическай интеграциянан чиҥэтэргэ, онон «холбоһуктаах Европа» экономическай уонна политическай олоҕор национальнай даҕаны, ол курдук национальностар икки ардыларынан даҕаны монополиялар баһылыктааһыннарыгар ситиһэ сатыыбыттара.

Арҕаа Европа сэттэ дойдуларын христианскай демократтара «европейскай народнай партия» диэҥҥэ түмсүбүттэр, либераллар ЕЭС либеральнай партияларын федерациятын тэрийдилэр.

«Уопсай рынок» дойдуларын үлэһиттэрэ уонна кинилэр интэриэстэрин көмүскүүр коммунистическай партиялар букатын атын позицияҕа тураллар. Быыбарга кинилэр монополиялар үҥкэ-тэһиинэ суох баралларын, ЕЭС-ы национальнайы үрдүнэн куомуннаһыыга кубулутууну утары, национальнай тутулуга суох буолар иһин этиилэр, үлэһит норуот интэриэстэрин көмүскээтилэр.

И. АБЛАМОВ,
ССТА ырытааччыта.

КЫРА ОҔОЛОРУ ҮЛЭҔЭ ҮӨРЭТИИ

Биһиги лекторийбыт

Оҕоҕо кыратыттан үлэҕэ таптала иҥэриллиэхтээх. Кини кэлэр олоҕун суруга оҥкулуурга улахан суолталаах. Үлэҕэ үөрэтии уонна үлэ көмөтүнэн интин быстыспат сибээстээхтэр. Итинник иитиллибит оҕо үлэни өйдөөн көрүлүбүтү, онуоха туттуллар тэриллэри харыстыырыгар, дьону ытыктыырыгар, сатабыллаахтык, хаачыстыбалаахтык үлэлииригэр уралыллаах буолар. Үлэни оҕо айыы-сиэрин, этин-хааны сайыннарарга, эрчийэргэ, биһилээтии-майгытын чочуйарга табатык туһаныы быһаарар суолталаах.

Детсадка улахан саастаах оҕолор үлэлэрин үс көрүҥэ араарыллар: хаһаайыстыбаннай, айылҕаҕа уонна илиинэн үлэ.

Хаһаайыстыбаннай үлэҕэ ситиһэ оҕо тэрилтэлэрин үлэһиттэрэ үчүгэйдик билэллэр. Онон биһиги үлэ итин көрүҥэр тохтуо буоллаххына, суоҕа.

Илиинэн үлэҕэ үөрэтии оҕону түмүгэр оҕоҕо бөлөмтө, булугас өй, айар дьоҕур, сатабыл, туруорум-муу сыалы ситиһэргэ дьулуур курдук үчүгэй хаачыстыбалар сайдаллар. Кини илиинэн үлэлиир кэмигэр элбэх саҥаны билэр, үлэҕэ эппиэттээхтик сыһыаннаһар, лоп-бааччы толоро, коллективка биирдэ кыттыыгастаах үлэлиир үөрэнэр. Үөрэнии ситиһиилээх буоларыгар үлэҕэ туттуллар матырыйааллара, тэриллэрэ эрдэттэн бэлэммэн, аналлаах миэстэҕэ буолла-рын улахан оруоллаах.

Илиинэн үлэ биир түрүн көрүҥүнэн маһынан үлэлиирэ буолар. Итиэннэ оҕолор бэлэмэттэрэр. Кинилэр деталлары линейка, харандаһынан холуйан, болдьох мээрэйиилэн уонна предметтэр пропорциональнай тэҥнэбиллэрин мээрэйдээн көрөргө үөрэнэллэр. Холобур, остуол атахтара тэҥ буолаллары-гар тэҥ уһунаах маһы толлаллар. Ону таһынан оҕолор эрбиинэн, өтүйэнэн туттарга, тоһоҕону саайарга, устуруустуурга, үүттүүргэ үөрэнэллэр. Интиллэҕэчилэр мостан салааска, орон, остуол, олоппос, самолет, массыына, о.д.а. оҥоруохтарын сөп.

Итинник үлэлэри биирдиилээн уонна бөлөҕүнэн толорторуллар. Хаһыах үлэ бэриллэринэн көрөн үксүгэр 2 эбэтэр 3—4 оҕону биирдэ үлэлэтэр ордук. Үлэлиэхтэрин иннинэ туту оҕолоругун, ымалларын-сорукатарын билиһиннэрэ бэрэн матырыйаалы бэлэмнэтиллэр. Ол кэнниттэн воспитатель инструменнарынан туттуу техникатыгар үөрэтэр, дэгэ-һол тахсыытын сэрэтэр быраабылаларын биһиннэрэр.

Үлэ бүтүүтүн кэнниэ түмүктэрэ ырытыллар. Оччо, ордук чорботон, бэйэ өйүттэн уонна лоп-бааччы оҥорбут бэлиэтэниэ.

Айылҕа матырыйааллары үлэҕэ элэ оҕо айар дьоҕура, булугас өйө, сатабыла сайдар. Кыраҕааннар айылҕа матырыйаалларыгар билэр предметтэрин тэҥнии сатыыллар, кинилэргэ фантастическай уобастары биэрэллэр. Куулэйдэн сылдьан араас быһыылаах мутуктары, силистэри, о.д.а. булаахтарына, ону бэйэлэрэ толкуйдаан тутта үөрэнэллэр.

Айылҕа матырыйааллары үлэлээһин оҕолорго тэрээбут кыраайдарын кэрэтин туһунан таба өйдөбүлү, таптала иитэргэ көмөлөһөр.

Илиинэн тигиигэ бастаан иннэнэн, кыптыйынан таба туттарга, иннэҕэ сабы угарга, түмүктүүргэ, таҥаһы сөлүгэн хайдах оҥорорго үөрэтиллэр. Онтон кэлин оҕолор бэйэлэрэ тиҥэхтэрин тиктэ, судурту сиигинэн тигэ, араас сиүуламмыт фигуралары быһыйкалары үөрэтэллэр. Итиниэхэ сэрэхтээх буолууга болҕомто уураллара наада. Холобур, иннэлэрин киһиэхэ биэрэргэ уһуга суох оттүнэ, оттон иннэни сантаах буолдаҕына эрэ бэрилиэхтээҕин өйдөтүөххэ.

Тигии эппиэтэ абааттаах киэһэ бэлиэхтээхтэрин ынаҕыттан уонна бааргыныылаах сорудах биэрэн үлэлэтиллэр.

Детсадка үлэҕэ үөрэтии биир туспа сыаллаах былааннаах занятие быһыытынан ыытыллар. Үлэ көрүҥэ күһүүнүттэн саҕалаан сыл бүтүөр диэри уустугурдан иһиэхтээх. Оҕону үлэҕэ иитиини 2-3 саастан саҕалыахха сөп. Уол, кыыс оҕолор арааһылаан суохтаах, үрүт үрдүгэр сорудуу, биир суол үлэни наһаа өр толорторуу сатаммата-лаах. Онон солбуйан иһэр ордук. Оҕо үлэни бэйэтэ таһыы, быһыаннаһыы, толкуйдаан оҥоро уларытар ситиһэ сатаналлыахтаах. Иитээччи, төрөппүт оҕо сатабылын, баттааһын мэлдьи тутуйар буолуохтаах.

Үлэҕэ үөрэтии—чэпчэкитэ суох, элбэҕи эрэйэр уустук дьыала. Сатабыллаахтык уонна дьулуурдаахтык үлэлээһин, саҕаламмыты тиһэҕэр тириэрдиигэ дьулуһуу—бу оҕолор оскуолаҕа үөрэнэллэригэр олус наадалаах хаачыстыбалар.

М. ЧИЧИГИНАРОВА,
Чурапчытааҕы дьааһылаасад сэбиэдиссэйэ.

КИҺИ УОННА АЙЫЛҔА

АРХАНГЕЛЬСКАЙ УОБАЛАС. Гренландскай тюленнар уордара Белай моря кытылыгар уста сылдьар муускан кииррбиттэрэ. Кинилэр аныйааны утуордаан оҕолорун төрүйэх миэстэлэригэр тиэрдэрэ улахан суолу ааһтылар. Тыһы тюленнар төрөөбүтүнэн оҕолорун икки нэдиэлэ устата мууска аһаталлар, онтон сыыһыйа үүнүүттэрин кэнниттэн арахсаллар.

Соҕотох хаалбыт оҕолор кэбиһиллиилэр кэбиһиллэнэн хомсабакка сыталлар, күнүэ иттэллэр. Онтон түүс хаһан садыннылахтарын сиэрэйтэ үлэрыттан баран сылдьансыйаллар, оҕуулларын маайгыларын батыйан бэйэлэрэҕэ олох олоролор.

СНИМОККА: Мезенскэй оройуон Койда сэлиэнньэтигэр колхоз икки ардыларынааҕы фермаҕо тюлень оҕолоро. Кинилэри булчуттар декабрага түһэрдэрэ, уонна иитэ аҕалбыттара. Ол кытаанах лимиттээх, төрүүтүн-ууҕуурун мэһэйдээбэт курдук рациональнайдык ытыллар.

С. Губскай фотота. ССТА фотохроникатa.

Культурнай олох сонуннара

Оҕолорго кинофестиваль

Аан дойдутааҕы Оҕо сылынан сибээстээн Дириҥтээҕи сельскай Культура дьиэтин иһинэн киинэ советын уонна оҕолортон библиотека тэрийиилэринэн «Дорообо, пионерскай сайын!» диэн дьиэтээх кинофестиваль ыытылынна.

Онуоха анаан Культура дьиэтин фойета араас лозуннарынан, кинорекламанан киэргэтиллиннэ. Манна уонна библиотекаҕа оҕо кинигэлэрин быыстапката итиниэ стендэ тэриллиниилэр.

Түөрт күн устата барбыт кинофестивальга 1300 оҕо сырытта. Кинилэр, оҕо фильмэлэрин көрбүттэрин тэҥэ, орто оскуола пионервожатата Е. П. Сергеева Оҕо сылынан боенэдэтин, оскуола завуһа Г. А. Кузьмин Германия Демократическай Республикатыгар туристааһынын туһунан кэпсээнин кэрэхсээн иһиттилэр. Улахан интэриэһи элбэх ыйытыылаах киновикторина тарта, онно кыайбыттар наҕараадалары ылан үөрдүлэр-көттүлэр.

Кинофестиваль үөрүүлээхтик сабыллыытыгар оҕолор күүс сайыны көрдөөхтүн-нардаахтык уонна туһалаахтык атааралларыгар истиҥ баҕа этилиннэ.

М. СЕРГЕЕВА,
киинэ советын председателэ.

Редактор
А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

● Ханна үөрэнэ барыахха

РАБОЧАЙ ИДЭЛЭРИ БАҺЫЛААҤ

Профтехучилищелар ыҥыраллар

Якутскайдааҕы 1 №-дээх СПТУ бэлэмниир:

БелАЗ автомобиль водителын.

Слесарь квалификациялаах автомобиль водителын.

Илиинэн иһэрдии электросварщигын.

Слесарь-сантехнигы.

Оҕуруот аһын үүннэрээччи маастары.

Штукатуру, облицовщикплиточнигы.

Якутскай к., Короленко уул., 5.

Намнааҕы 2 №-дээх СПТУ үөрэтэн таһаарар:

Өрөмүөньүт-слесары уонна автомобиль водителын үлэтин толорор киһи профиллаах тракторист-машинииһы.

Сүөһү иитэр фермалар электромонтер идэлээх механизатордарын.

Электрогазосварщигы.

Оҕуруот аһын үүннэрээччи маастары.

Тракторлары, автомобиллары уонна тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын өрөмүөннүүр слесары.

Нам оройуона, Граф биэрэгин сэлиэнньэтэ.

Төҥүлүтээҕи 4 №-дээх СПТУ бэлэмниир:

Бортунуойу (дьахтар уонна оҕо таҥаһын тигээччитин).

Бортунуойу (эр киһи уонна оҕо таҥаһын тигээччитин).

Өрөмүөньүт-слесары уонна автомобиль водителын үлэтин толорор киһи профиллаах тракторист-машинииһы.

Сүөһү иитэр фермалар электромонтер идэлээх механизатордарын.

Младшай ветфельдшеры.

7 №-дээх техническэй училище бэлэмниир:

II категориялаах киномеханигы.

Якутскай куорат, Попов уул., 40.

Якутскайдааҕы 14 №-дээх ГПТУ үөрэтэр:

Конструкциялар каменщик-монтажниктарын.

Столяры (тутууга).

Штукатуру, облицовщикплиточнигы.

Маляры (тутууга).

Сантехник-слесары.

Сырдатар уонна силовой сеть уонна электро-оборудование электромонтажнигын.

Якутскай к., Строительнай уул., 8.

Эҥиэлэ Эҥэстээх аатынан совхоз парткома, дирекцията, рабочкома, комсомольскай тэрилтэтэ ычча наставниктара А. Т. Кузьминаҕа, Р. С. Сарыдаевка кинилэр таптыыр сиэннэрэ, Хадаар сельсоветын исполкома, аҕыс кылаастаах оскуола коллектива оскуола үлэһиттэрэ С. М. уонна А. Р. Саргыдаевтарга таптыыр кыыстара
ТАНЯ
эмискэ һалдьан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Таптыыр оҕобут, сиэммит, балтыбыт, аймахпыт
САРГЫДАЕВА ТАНЯ
эмискэ һалдьан өлбүтүн бары билэр дьоммутугар иһитиннэрэбит.

Төрөппүттэрэ, эбэтэ, эһэлэрэ, эдьиийдэрэ, аймахтара.

Эт-үүт комбинатын коллектива бухгалтер Н. П. Варламовка кини таптыыр кэргэнэ
ВАРЛАМОВА АЛЕКСАНДРА ПРОКОПЬЕВНА
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн бэйэтин дириҥ кутурҕанын биллэрэр.

Таптыыр кэргэним, эдьиийбит, балтым, аймахпыт
ВАРЛАМОВА АЛЕКСАНДРА ПРОКОПЬЕВНА
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник кутурҕанан туран, бары билэр дьоннорутар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, балтылара, бырааттара, убайа, аймахтара.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12, ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар — 21-495, уопсай—21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 60849. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 усл. печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ с. Чурапча, ул. Карла Маркса 12. Тираж 3065.
№ ЗАКАЗА 69.